

gemeente Zaanstad

Memo

AAN	Gemeenteraad van Zaanstad
KOPIE AAN	
VAN	Referendumcommissie
DOORKIESNUMMER	
DATUM	20 mei 2025
AANTAL PAGINA'S	5
ONDERWERP	Advies Referendumcommissie t.b.v. inleidend referendumverzoek <i>Toekomstbestendige Zaanse Schans</i>

Geachte leden van de raad,

Op verzoek van burgers uit Zaanstad is op 9 mei 2025 een formulier (op papier en digitaal via zaanstad.nl) verstrekt voor een inleidend verzoek en de bijbehorende formulieren voor het afleggen van ondersteuningsverklaringen voor een adviserend referendum over het raadsvoorstel *Toekomstbestendige Zaanse Schans*. Dit is conform de Referendumverordening Zaanstad 2022 (hierna Referendumverordening), artikel 8 lid 5.

Het raadsvoorstel *Toekomstbestendige Zaanse Schans* is geagendeerd voor de raadsvergadering van 22 mei 2025. Voorafgaand aan de inhoudelijke bespreking van dit raadsvoorstel dient de raad naar aanleiding van het inleidende referendumverzoek een besluit te nemen over de aanvraag om een referendum te kunnen houden.

De referendumcommissie is een neutrale, onafhankelijke adviescommissie ingesteld door u als raad (Referendumverordening, hoofdstuk 3). De referendumcommissie heeft als taak toezicht te houden op en te adviseren over het referendumproces. Dit doen wij aan de hand van de Referendumverordening; hierin zijn de 'spelregels' met betrekking tot het referendumproces door uw raad vastgelegd.

In dit advies geven we een korte toelichting op het referendumproces en op een aantal taken van de referendumcommissie. Tevens geven we ons advies op de vraag of over het raadsvoorstel *Toekomstbestendige Zaanse Schans* in beginsel een referendum kan worden gehouden, in het licht van de in de verordening opgenomen uitzonderingsgronden. Overigens is een vertegenwoordiging van de referendumcommissie aanwezig bij de behandeling van het inleidende verzoek om desgewenst

nadere informatie te verschaffen. Ook is een vertegenwoordiging van de referendumcommissie aanwezig voorafgaand aan de raadsvergadering bij het diner, voor het geval er nog technische vragen mochten zijn.

De referendumcommissie merkt op dat bij de beoordeling van het inleidend verzoek de Referendumverordening Zaanstad 2022 geldt. Recent is de referendumverordening gewijzigd, maar deze verordening is nog niet gepubliceerd en daardoor nog niet in werking getreden.

Proces

Het inleidend verzoek wordt schriftelijk ingediend bij de voorzitter van de raad ten minste 5 dagen voor de raadsvergadering waarvoor het besluit is geagendeerd (Referendumverordening, artikel 7 lid 3).

Doordat er gesproken wordt over dagen en niet werkdagen is de termijn verlengd van zaterdag 17 mei naar maandag 19 mei 2025, 23.59 uur.

Het inleidend verzoek dient te worden ondersteund door ten minste 500 geldige ondersteuningsverklaringen. De voorzitter van de raad controleert de ondersteuningsverklaringen op het aspect van kiesgerechtigdheid zoals beschreven in de Referendumverordening.

De referendumcommissie merkt hierbij op dat de verordening aangeeft dat er ten minste 500 geldige ondersteuningsverklaringen nodig zijn. In het geval dat er meer ondersteuningsverklaringen worden ingediend dan deze benodigde 500, hoeven deze niet allemaal gecontroleerd te worden op kiesgerechtigdheid. De controle kan stoppen als er 500 geldige ondersteuningsverklaringen zijn, als daarmee aan de eis van de Referendumverordening is voldaan. In het proces-verbaal wordt overigens wel aangegeven wat het totaal aantal ontvangen ondersteuningsverklaringen is en hoeveel daarvan onderzocht zijn op geldigheid. Van de onderzochte ondersteuningsverklaringen moeten er 500 geldig zijn. Mogelijk zijn er ook ondersteuningsverklaringen onderzocht die ongeldig zijn. Van deze ongeldige verklaringen wordt in het proces-verbaal aangegeven wat de reden of oorzaak is voor ongeldigheid.

Bijvoorbeeld geen inwoner van de gemeente, niet de vereiste leeftijd of meer dan één ondersteuningsverklaring afgelegd.

De raad beslist of een verzoek voor het houden van een referendum al dan niet wordt ingewilligd (Referendumverordening, artikel 7 lid 8). Een inleidend verzoek (Referendumverordening, artikel 7, lid 3 resp. 6) kan worden afgewezen in het geval het onderwerp van het betreffende raadsvoorstel is uitgezonderd in artikel 3 van de Referendumverordening, dan wel als het inleidend verzoek niet tijdig is ingediend met ten minste de benodigde 500 geldige ondersteuningsverklaringen.

De referendumcommissie adviseert over de vraag of een ontwerp raadsbesluit uitgezonderd is van de onderwerpen waarover een referendum kan worden gehouden (Referendumverordening artikel 5, lid 1 onder a, 1).

Rol referendumcommissie

In de gemeente Zaanstad is tweemaal een referendum gehouden. Het meest recente referendum betrof het zogenoemde Cultuurcluster en vond plaats in juni 2018. Dit is inmiddels zeven jaar geleden. Er is daardoor de afgelopen tijd geen contact geweest tussen de referendumcommissie en u als raad. Daarom willen wij een korte toelichting geven op de rol van de referendumcommissie.

De referendumcommissie is een neutrale, onafhankelijke adviescommissie bestaande uit drie leden en ingesteld door de raad (Referendumverordening, hoofdstuk 3). De referendumcommissie heeft in algemene zin als taak toezicht te houden op en te adviseren over het referendumproces. Dit doen wij aan de hand van de Referendumverordening, waarin de 'spelregels' voor een lokaal referendum in Zaanstad zijn vastgelegd.

In artikel 5 van de Referendumverordeningen zijn de taken van de referendumcommissie uitgewerkt. De commissie adviseert overigens primair aan de raad, soms aan de voorzitter van de raad of aan het college.

De belangrijkste adviesmomenten zijn het advies over de uitzonderingsgronden (zie ook onderstaand), het advies over de vraagstelling van het referendum en het advies over de datum van een referendum. Dit zijn alle adviezen aan de raad.

Een belangrijke toezichthoudende taak is het toezicht houden op het neutrale karakter van de door te gemeente te verstrekken voorlichting over het referendum.

Daarnaast heeft de referendumcommissie de mogelijkheid om gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen.

Als er een referendum(initiatief) heeft plaatsgevonden brengt de commissie een evaluatie uit over het referendumproces. Hieruit kunnen aanbevelingen voorkomen voor verbeteringen van het referendumproces of mogelijk een aanpassing van de verordening.

Het advies over de uitzonderingsgronden

In de Referendumverordening, artikel 3, lid 1 worden onder a t/m k de onderwerpen genoemd waarover *geen* referendum kan worden gehouden.

Voor het advies over de uitzonderingsgronden die van toepassing zouden kunnen zijn op het raadsvoorstel *Toekomstbestendige Zaanse Schans* wil de referendumcommissie enkele opmerkingen maken, in het bijzonder ten aanzien van de gronden genoemd onder i en k.

Uitzonderingsgrond i

Deze uitzonderingsgrond is als volgt geformuleerd: Er is geen referendum mogelijk over ontwerp besluiten 'die naar het oordeel van de raad hun grondslag vinden in een eerder dan 3 weken genomen besluit waarover een referendum is gehouden of kon worden gehouden'.

Over de toekomst van de Zaanse Schans is de raad in de afgelopen jaren op verschillende momenten geïnformeerd. Bijlage 2, *Tijdslijn 8955808*, van het raadsvoorstel maakt dit inzichtelijk. De vraag ligt dan voor of de raad op enig moment een besluit heeft genomen waaruit duidelijk blijkt dat wat nu is beschreven in het raadsvoorstel *Toekomstbestendige Zaanse Schans* al door de raad is behandeld en besloten.

Uit de tijdslijn blijkt weliswaar dat de raad geregeld is geïnformeerd en dat zij mogelijk zienswijzen heeft gegeven, maar dat zij geen integrale besluiten heeft genomen over de toekomst van de Zaanse Schans.

Het advies van de referendumcommissie luidt dan ook dat er ten aanzien van uitzonderingsgrond i geen belemmering is om een referendum te kunnen houden over voorliggend voorstel.

Uitzonderingsgrond k

De tweede uitzonderingsgrond betreft ontwerp besluiten 'waarvan de raad van mening is dat er andere zwaarwegende redenen bestaan om er geen referendum over te houden'. Welke redenen (zo) zwaarwegend- zijn, is uiteindelijk ter beoordeling aan de raad.

Wij willen in dit verband echter wel opmerken dat deze 'zwaarwegende redenen' niet alleen daadwerkelijk en aantoonbaar zwaarwegend dienen te zijn, maar tevens bijzonder goed gemotiveerd dienen te worden. Een dergelijke uitzonderingsgrond is in eerdere gevallen door gemeenteraden elders gebruikt om een inleidend referendumverzoek af te wijzen. Tegen dit raadsbesluit bestaat bezwaar en beroep open, en de rechter heeft bij herhaling een gemeenteraad op dit punt in het ongelijk gesteld, in essentie vanwege het te lichtvaardig en/of onvoldoende gemotiveerd inroepen van deze uitsluitingsgrond.

Advies Referendumcommissie t.b.v. inleidend referendumverzoek *Toekomstbestendige Zaanse Schans*

Zie bijvoorbeeld :

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBZUT:2011:BQ8971>,
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/detail?id=ECLI:NL:RBLEE:2000:AA6492>,
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBNHO:2017:11154> en
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBNHO:2023:5641>.

De gevolgen van een positief besluit op het inleidend verzoek

Indien u besluit het inleidend verzoek goed te keuren – en de referendumcommissie adviseert in dezen positief - dan volgt de inhoudelijke raadsbehandeling van het raadsvoorstel *Toekomstbestendige Zaanse Schans*. Als deze beraadslaging is gesloten (Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad en het Zaanstad Beraad, artikel 29, eerste lid) vindt alleen de stemming over amendementen plaats (Referendumverordening artikel 7, lid 8).

Voor kiesgerechtigde inwoners is het van belang dat zij weten hoe het definitieve raadsvoorstel na bespreking en amendering door de raad luidt. Een aangenomen amendement kan eventueel een reden zijn voor ondersteuners van het inleidende verzoek om het definitieve verzoek voor een referendum niet meer te steunen.

Na een positief raadsbesluit op het inleidend verzoek start de volgende fase in het referendumproces: de fase die kan uitmonden in het definitief verzoek (zie Referendumverordening artikel 9). De dag na de raadsvergadering start de termijn van zes weken voor het definitieve verzoek (Referendumverordening artikel 9 lid 2). Deze termijn eindigt op 4 juli 2025. Voor deze deadline dient dit definitieve verzoek te worden ingediend, ondersteund door ten minste 4% van de kiesgerechtigden. Het precieze aantal (geldige) ondersteuningsverklaringen dat nodig is voor het definitieve verzoek kan bepaald worden op het moment dat de termijn voor het definitieve verzoek start. Dit is de dag na de raadsvergadering waar de raad een positief besluit heeft genomen over het inleidend verzoek (Referendumverordening, artikel 9 lid 2). Volgens de ons nu bekende planning is dit vrijdag 23 mei 2025.

De voor het inleidend verzoek verzamelde ondersteuningsverklaringen tellen voor het definitieve verzoek niet mee (Referendumverordening artikel 9, lid 8). Immers, het is denkbaar dat het definitieve raadsvoorstel (na amendering) niet gelijk is aan het ontwerp raadsvoorstel waarvoor in de fase van het inleidende verzoek handtekeningen zijn verzameld.

De raad neemt vervolgens een besluit over het definitieve verzoek in haar vergadering van 10 juli 2025. De raad wijst dit besluit af als niet het vereiste aantal geldige ondersteuningsverklaringen wordt gehaald.

De (finale) stemming over het raadsvoorstel wordt gehouden nadat de uitslag van het referendum bekend is. Dit is immers een advies van de kiesgerechtigden aan de raad. U weegt dit advies naar eigen oordeel en inschatting op enigerlei wijze mee bij de stemming.

In het geval het definitieve referendumverzoek niet aan de voorwaarden voldoet (Referendumverordening artikel 3 resp. 9), wordt er een besluit worden genomen over het aangehouden raadsvoorstel nadat er een afwijzend besluit is genomen over het definitieve verzoek.

Concluderend

De referendumcommissie heeft als taak te adviseren over de vraag of het raadsvoorstel *Toekomst Zaanse Schans* al dan niet uitgezonderd is van de onderwerpen waarover een referendum kan worden gehouden. De referendumcommissie stelt vast dat artikel 3 van de Referendumverordening Zaanstad 2022 geen belemmering vormt. Wij adviseren op dit punt dan ook positief over het inleidend referendumverzoek.

Advies Referendumcommissie t.b.v. inleidend referendumverzoek *Toekomstbestendige Zaanse Schans*

Wij hopen u met dit advies voldoende te hebben geïnformeerd. Het spreekt vanzelf dat wij bereid zijn tot nadere schriftelijke dan wel mondelinge toelichting op donderdag 22 mei 2025.

Met vriendelijke groet,

De referendumcommissie

M. Veerbeek

Voorzitter